

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-08-27

Vår referens

Jan Haak

Strateg

Jan.Haak@malmö.se

VA SYD, projekt MAXIMA – Lägesrapport 1 2024 STK-2024-1105

Sammanfattning

För att kunna möta samhällets ökade säkerhetskrav, ny lagstiftning och behov av försörjning av dricksvatten samt bortförande av dagvatten och spillvatten krävs en omfattande utbyggnad av det regionala avloppsreningsystemet. Utvecklingen av ett nytt avloppsreningsystem behöver också ske på ett kostnadseffektivt sätt med hänsyn till bland annat hushållen. För att möta dessa utmaningar beslutade kommunfullmäktige den 23 maj 2024 att godkänna förslag på investeringsavtal avseende MAXIMA – en regional infrastruktursatsning med ett nytt gemensamt system för en hållbar och robust avloppsrening för kommunerna Burlöv, Lomma, Lund och Malmö. Av projektets totalbudget om 17,5 mdkr godkände kommunfullmäktige - Malmös del - en låneram motsvarande 14,5 mdkr indexerat i januari 2024 års penningvärde. MAXIMA-projektet är Malmö stads enskilt största satsning. Byggstart planeras till år 2027 och hela systemet beräknas vara i drift år 2035.

Denna första lägesrapport behandlar centrala delar i principer kring samverkan, kommunikation, uppföljning, riskhantering, inköp och betalningsrutiner. Stadskontoret föreslår kommunstyrelsen besluta att lägga informationen till handlingarna och översända rapporten till VA SYD.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen lägger informationen till handlingarna.
2. Kommunstyrelsen översänder stadskontorets lägesrapport till VA SYD.

Beslutsunderlag

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-09-02

Kommunstyrelsen 2024-09-11

Beslutet skickas till

VA SYD

Stadskontoret, Avdelningen Bolag och kommunalförbund
Stadskontorets handläggare
Tekniska nämnden
Stadsbyggnadsnämnden
Miljönämnden

Ärendet

Befintligt avloppsledningssystem har byggts ut successivt sedan början av 1900-talet. Den senaste stora utbyggnaden av systemet skedde på slutet av 50-talet och början av 60-talet. Mot den bakgrunden beslutade kommunstyrelsen i februari 2016 att godkänna VA SYD:s förslag till vidare utredning av projektet Malmö avloppstunnel (STK-2015-482).

I maj 2019 behandlade kommunstyrelsen VA SYD:s framställan om inriktningen att bygga en avloppstunnel i Malmö. Den samlade bedömningen från remissinstanserna var att projektet var av sådan omfattning att beslut om inriktning måste samordnas med kommande utbyggnadsinvesteringar i Sjölunda avloppsreningsverk. Kommunstyrelsen beslutade att VA SYD skulle inkomma med ett samlat underlag för helhetsbedömning av planering och genomförande avseende transport av avloppsvatten och utbyggnad av Sjölunda med mera, och hur detta påverkar behovet av höjningar av VA-taxan och andra konsekvenser för Malmö stad (STK-2018-1157).

I februari 2021 behandlade kommunfullmäktige VA SYD:s inriktningsförslag – program Hållbar avloppsrening i ett växande Skåne. I ärendet beslutade kommunfullmäktige att kommunen har som avsikt att ansluta sin allmänna avloppsanläggning till Nya Sjölunda, om kostnadsfördelningar kopplat till befolkningsprognoser och att förbinda sig genom sitt VA-kollektiv att stå för sin andel av utredningskostnaderna samt för att fortsätta med utrednings- och tillståndsfasen för de regionala anläggningarna (STK-2020-1462).

Kommunfullmäktige beslutade den 23 maj 2024 att godkänna förslag till investeringsavtal avseende MAXIMA – en regional infrastruktuursatsning med ett nytt gemensamt system för en hållbar och robust avloppsrening för kommunerna Burlöv, Lomma, Lund och Malmö. Av projektets totalbudget om 17,5 mdkr godkände kommunfullmäktige gällande Malmös del, en låneram motsvarande 14 537 mdkr indexerat i januari 2024 års penningvärde (STK-2024-518).

I enlighet med investeringsavtalet ska VA SYD genomföra MAXIMA och upprätta modell för ekonomisk styrning och uppföljning av genomförandet. Den 28 november 2024 kommer Förbundsfullmäktige i VA SYD att behandla förslag på modell för ekonomisk styrning och uppföljning av genomförandet samt uppdaterad budget.

I oktober år 2023 tog Lunds kommunfullmäktige ett nytt beslut om att bli en del av MAXIMA. Detta innebär att systemets omfattning inte längre stämmer överens med

inlämnad tillståndsansökan, varför denna drogs tillbaka den 16 augusti 2024. En ny ansökan arbetas fram (inklusive ett nytt samråd under hösten/vintern), och planeras att lämnas in till mark- och miljödomstolen i slutet av maj 2025.

Kommunfullmäktige har uppdragit åt kommunstyrelsen att närmare följa projektets genomförande. Föreliggande lägesrapport är den första och redogör kortfattat för principiella riktlinjer som är av väsentlig betydelse för ekonomisk styrning och uppföljning av MAXIMA-projektets genomförande.

MAXIMA

Förbundsfullmäktige i VA SYD beslutade den 26 mars år 2024 att översända förslag till investeringsavtal avseende MAXIMA - en regional infrastruktuursatsning med ett nytt gemensamt system för en hållbar och robust avloppsrening för kommunerna Burlöv, Lomma, Lund och Malmö för godkännande i respektive kommunfullmäktige senast den 12 juni 2024. Investeringsavtalet grundas i förbundsordningens villkor för överenskommelser om finansiering av förbundets verksamhet. Rambudgeten fördelas enligt följande, tabell 1.

Rambudget

MAXIMA	Miljoner kronor
Sjölunda avloppsreningsverk	7 675
Pumpstation Sjölunda	674
Avloppstunnel Söder	2 451
Mikrotunnlar Malmö	209
Avloppstunnel Norr	2 118
Anslutning Borgeby	126
Summa anläggningsdelar	13 253
Programstyrning	1 947
Total programkalkyl	15 200
Osäkerheter och risker, 15 %	2 300
Total investeringsbudget	17 500

Tabell 1

Kommunerna förbinder sig att låna ut medel för genomförande av respektive Anläggningsdel, för programgemensamma kostnader samt för osäkerheter och risker som belöper på respektive anläggningsdel enligt nedan tabell 2. Drift- och kapitalkostnader för anläggningsdelar 1-3 ska finansieras genom kostnadstäckande VA-avgifter som betalas av VA-kollektiven vars avloppsvatten leds till Sjölunda avloppsreningsverk. Kostnaderna ska fördelas enligt särskilda principer som är förenliga med lag (2006:412) om allmänna vattentjänster. Drift- och kapitalkostnader för anläggningsdelar 4-6 ska finansieras genom kostnadstäckande VA-avgifter som betalas av VA-kollektivet i den kommun där anläggningsdelen är belägen.

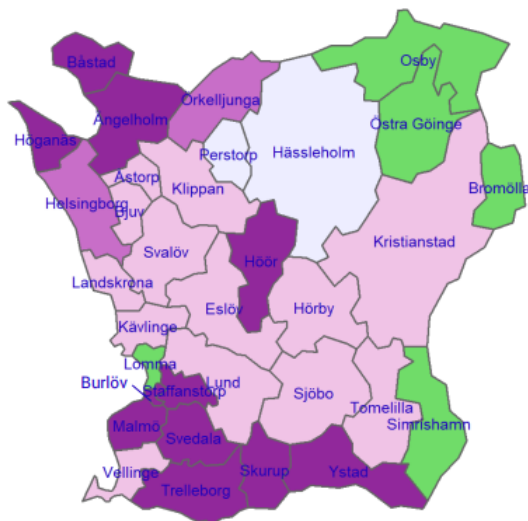
Investeringsbudgeten

Anläggningsdelar	Budget (exkl. program-gemensamt, osäkerheter och risker)	Budget (inkl. program-gemensamt, osäkerheter och risker)	Finansiär
1. Sjölunda avloppsreningsverk	7 675	10 135	Malmö stad
2. Sjölunda pumpstation	674	890	Malmö stad
3. Avloppstunnel Norr	2 118	2 797	Lunds kommun
4. Avloppstunnel Söder	2 451	3 236	Malmö stad
5. Mikrotunnlar Malmö	209	276	Malmö stad
6. Anslutning Borgeby	126	166	Lomma kommun
Total investering	13 253	17 500	

Tabell 2

Nationella utgångspunkter

I Sverige beräknas det år 2040 finnas 11 miljoner invånare. Det är en ökning med 456 000 eller drygt 4 procent jämfört med år 2023, enligt SCB. I Skåne förväntas befolkningen öka till cirka 1,4 miljoner invånare, en ökning med 98 000 personer, vilket motsvarar en tillväxt med 7 procent. I Malmö och Burlöv beräknas andelen i åldrarna 25-69 öka till 61 respektive knappt 58 procent år 2040, vilket är de högsta andelarna bland kommunerna i Skåne. Malmö har även idag den högsta andelen i dessa åldrar, och den lägsta andelen äldre såväl idag som i framtiden.

Kommunens folkmängd:

- ökar mer än länet
- ökar i samma takt som länet
- ökar, men mindre än länet
- är oförändrad
- minskar

Svenskt Vatten har identifierat tre stora utmaningar som Sveriges VA-bransch står inför fram till 2040. Ett årligt investeringsbehov på runt 31 miljarder för att kunna säkerställa samhällets behov. Idag motsvarar den årliga investeringstakten runt 20 mdkr och innebär en årligt återkommande underinvestering på ca 10 mdkr och en växande investeringskuld. En andra utmaning är att möta kompetensförsörjningen med aktuell lönestruktur, kommande pensionsavgångar och ett mer komplext arbetsinnehåll exempelvis juridisk, digital eller IT- finansiell kompetens. Och för det tredje utmanas sektorn av en mer komplex läkemedelsrening samt frågor för att hantera säkerhet och sårbarhet av VA-systemen. Svenskt Vatten gör bedömningen att mer avancerade material, komponenter och industrier leder till nya typer av föroreningar och främmande ämnen i mark- och vattenmiljöer. Attentat mot vattenförsörjningen kan få allvarliga konsekvenser för både hälsa och säkerhet.

Regeringen har tillsatt en särskild utredare som fått i uppdrag att granska regelverk och ansvarsfördelning för att säkerställa en pålitlig leverans av vattentjänster (Dir. 2023:127). Utredningen syftar till att förbättra förmågan att hantera kriser, höjd beredskap och krig, samt anpassa sig till förändringar till följd av klimatförändringar. Utredaren kommer att undersöka aktörernas ansvar och föreslå eventuella förändringar, samt klargöra behovet av planering och krav för att stärka beredskapen hos huvudmännen för vattenförsörjning. Dessutom kommer utredaren att bedöma behovet av en försörjningsberedskap för kritiska material inom vattentjänster i hela landet. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2024.

Riksrevisionen genomför en granskning av statens insatser gentemot kommunerna när det gäller ansvaret att tillhandahålla allmänna vattentjänster är effektiva. Även om det är ett kommunalt ansvar har staten flera viktiga roller. Kommunernas förutsättningar att leva upp till sitt ansvar påverkas även av de lagar och förordningar som gäller på området. Det har i olika sammanhang framförts att den statliga ansvarsfördelningen är otydlig och att samordningen brister. Det finns även indikationer på brister i den tillsyn som länsstyrelserna utför. Granskningen omfattar insatser och styrning av länsstyrelserna, Havs- och vattenmyndigheten och regeringen. Resultat av granskningen ska redovisas i februari 2025.

Stadskontorets kommentarer

MAXIMA-projektet är Malmö stads enskilt största satsning genom tiderna. Kommunstyrelsen leder och samordnar kommunkoncernens angelägenheter och ansvarar för samordning och uppföljning. Nu när projektet övergår till ett genomförande är det viktigt att upparbetad kunskap, dialog och samverkan som präglats under utredningsprocessen tas till vara och vidareutvecklas i ett helhetsperspektiv. Erfarenheter från andra VA-investeringar runt om i landet är viktiga att dra lärdom från utifrån MAXIMA-projektets egna unika lokala planeringsförutsättningar och ur ett regionalt perspektiv där andra projekt genomförs

parallellt. Samverkan, dialog och tydliga beslutsprocesser är viktiga för framdriften av projektet och koordinering med ordinarie verksamhet.

Malmö stads inköspolicy anger riktlinjer för inköp och upphandlingar med åtta inriktningsmål för en hållbar utveckling. Utöver krav på exempelvis hållbara leveranskedjor och produktval, cirkularitet och arbetsrättsliga krav är det viktigt att inköp och upphandlingar av varan, tjänsten eller entreprenaden ses i ett livscykelperspektiv för att få bästa långsiktiga effekt.

När det gäller metod för riskanalys är det kritiskt att denna kontinuerligt uppdateras och kopplas till ekonomiska nyckeltal och tidsenheter av genomförandet. Omfattande upphandlingar kan exempelvis innebära marknadsrisker i form av förändrade råvarupriser och leverantörsrelaterade risker. Kompetensförsörjning är en annan kritisk aspekt då MAXIMA-projektets genomförandetid löper över tio år. Erfarenheter visar att det finns ett stort värde att hantera risker i flera dimensioner för att minimera eventuella kostnadsdrivande faktorer. Vad gäller ekonomistyrning är en tät ekonomisk rapportering viktig för vart och ett av anläggningsdelarna och konsoliderad för VA SYD i sin helhet. Successiv kalkylering eller motsvarande metod är kritisk för att säkerställa kalkylsäkerhet och följsamhet mot budgetramen men också för att skapa väl underbyggda prognoser. Det är särskilt viktigt att redovisa MAXIMA-investeringens påverkan på VA-taxans utveckling i sin helhet, kreditivränta, och avvecklingskostnader.

När det gäller genomförandetiden på tio år kan planeringsförutsättningar gällande tidsramar och ekonomi komma att påverkas utifrån skärpta krav från nya EU-direktiv och nationell lagstiftning, varför det är av stor vikt att ta höjd för möjliga förändringar av regelverk och ansvarsfördelning.

Frågor inom stadens samhällsbyggnadsprocess såsom exploatering, tillståndsprövning, markfrågor, hantering av schaktmassor, bygglov, geotekniska förutsättningar, detaljplanefrågor, skyfallsplanering med mera, medför behov av en nära och samordnad helhetssyn mellan stadens förvaltningar och VA SYD. Det är också viktigt att MAXIMA-projektet koordineras med angränsande exploateringar som Storstadspaket Malmö och pågående arbeten i anslutning till MAXIMA-projektets anläggningsdelar samt tar hänsyn till stadens styrdokument som Masterplan för Hamnen, Översiktsplanens utredningsområden, Skyfallsplan och stadens miljömål.

Riktlinjer

Föreliggande anvisning syftar till att tydliggöra behov av samverkan och uppföljning enligt investeringsavtalet. I takt med projektets framskridande kan ny kunskap eller förutsättningar medföra behov av att anpassa samverkan, rapporteringar och innehåll så att investeringsbudgeten och programstyrningen kan fullföljas inom beslutad rambudget om 17,5 mdkr.

Samverkan och kommunikation

- Forum och processer för regelbundna uppföljningsmöten och ekonomisk rapportering formaliseras mellan Malmö stad och VA SYD
- Parterna ska informera varandra om omständigheter som kan komma att påverka tidplanen och rambudgeten
- För att parternas åtaganden ska kunna genomföras är det nödvändigt att aktiv samverkan sker kopplat till de åtaganden som avtalats i investeringsavtalet
- Genomförandefrågor och eller -regler och upphandlingar är viktiga frågor att samverka i under hela genomförandeprocessen
- Stadskontoret åtar sig att fungera som en-väg-in-till MAXIMA-projektet
- En kommunikationsplan och kommunikationskanaler upprättas som stöd för Malmö stad, VA SYD och dess medlemmar

Riskhantering

- Löpande riskhantering i flera dimensioner som kopplar ihop ekonomiska nyckeltal och tidsenheter
- Principer och villkor för att hantera eventuella kostnadsförändringar
- Regelbundna prognoser gällande VA-taxans utveckling i sin helhet

Betalning

- Samstämda rutiner: utlåning, lånevillkor, betalningsschema, betalningsmetod, räntor, amortering, dokumentation och kommunikation

Redovisning

- Samstämd redovisningsstandard ska tillämpas för projektet

Inköp och upphandlingar

- Avtal upphandlas enligt fastställd policy och hållbarhetskrav

Uppföljning

- VA SYD rapporterar kvartalsvis lägesstatus och i en årlig rapportering utfallet av investeringsavtalet i sin helhet respektive per anläggningsdel samt för VA SYD i sin helhet
- Budget och prognoser redovisas för respektive anläggningsdel och helheten
- För respektive anläggningsdel redovisas ekonomi, avvikelser, kostnadsökningar, eventuella tillägg
- Tidplan redovisas för respektive anläggningsdel

- Regelbunden riskhantering redovisas (successiv kalkylering eller motsvarande metod, marknadsrisk, upphandlingsrisk, kompetensrisk)
- Andra frågor av stor vikt eller av väsentlig betydelse informeras i berörda forum och processer

Ansvariga

Henrik Loveby Avdelningschef

Magdalena Bondeson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör